

Andrásfalvy Bertalan
professzor emeritusz, Pécsi Tudományegyetem

Nem könnyű pár percben bemutatni Andrásfalvy Bertalant, Akadémiánk egyik, újraindulása után első körben megválasztott tagját, aki azonban csak most, 17 év után tarthatja meg székfoglaló előadását. Ha nagyon tömör szeretnék lenni, akkor azt mondhatom, hogy Andrásfalvy Bertalan az a társadalomtudós, aki választott szakterülete kutatásai eredményeit a társadalom, az emberek életének jobbítására kívánja felhasználni úgy, hogy követendő példának felmutatja a hagyományos paraszti társadalom és kultúra szerveződésének elveit és intézményeiben megfogalmazódó, testet öltő értékrendjét. Egyáltalán nem elzárkózó szobatudós tehát. Ugyanezeket az elveket követi és követte a politikában is, ezért akár saját pártcsaládjában, sőt, egyházában is vállalta és vállalja a konfliktusokat.

Az első szabadon választott kormány kultúr- és oktatáspolitikájának felelőse volt. Azonnal a támadások célpontjává vált. Értékelvű politikusként és néprajzusként a magyarság ügyének elkötelezettje. Ezért szólal meg az ökológiai gondolkodás elkötelezett híveként, példának állítva a természettel harmonikusan együtt élő, azt kihasználó, de azt nem leigázni akaró magyar parasztot, a feledésbe merült középkori vízgazdálkodást szemben a 19. század nagyon elhibázott folyószabályozási gyakorlatával, de ugyanezért ismerteti a család hagyományos szerepkörét a paraszti társadalomban, s tekinti a beszélt anyanyelvvvel egyenrangú fontosságúnak zenei anyanyelvünket, táncos anyanyelvünket, s a tárgyalkotó népművészet színeiben, szimbólumaiban megfogalmazódó nyelvünket. Ezek együttes birtoklása teszi szilárdá önértékelésünket, de teheti megbecsülés tárgyává más népek műveltségének hasonló elemeit.

Andrásfalvy Bertalan magyar-román és muzeológia szakos hallgatóként végezte el a budapesti egyetemet. Kertész üzemmérnöki diplomát is szerzett. Dolgozott múzeumban, levéltárban, kutatóintézetekben, egyetemen. A Pécsi Tudományegyetem néprajzi tanszékének alapító professzora.

Kezdetben elsősorban a népművészet és a néptánc területén járult hozzá a magyar népművészet kutatásához, elméleti megalapozásához. „A népművészet fogalmi körébe tartozik a népköltészet – verbális művészet –, a zene, a tánc, a viselet, a díszítőművészet, akár olyan tárgycsoport is, amelyre a népi alkotóosztón esztétikai igényű megformálása jellemző”- írja. E területek elméleti vonatkozásait a néprajzkutatás területén kevesen ismerik, még kevesebben művelik alkotó módon.

Egyik ilyen kutató Andrásfalvy Bertalan. Andrásfalvy Bertalan nemcsak több nyelven (német, angol, román) olvassa és ismeri a fenti, tágabb értelemben vett népművészet elméleti irodalmát és esettanulmányait, hanem annak több területén meghatározó módon hozzájárult a népművészet mai magyar elméleti felfogásának formálásához. Írt is elméleti népművészeti könyvet is (Hofer Tamással együtt).

Első, szűkebb kutatási területe fölrajzilag az a Sárköz, amelynek díszítőművészete, táncművészete emblematikusan fontos a magyar folklórban. Nevéhez fűződik a „hallgatóság nélküli népköltészet” fogalmának kidolgozása. A tánc és költészet kapcsán sajátos nyelvről beszél, aminek elsajátítása az anyanyelv megtanulásához hasonlóan nagyon fontos, mert megfelelő kifejező eszközt ad alkalmazója kezébe. Martin Györggyel együtt az erdélyi és moldvai táncagyományok megörökítője, kutatója. A Sárközzel foglalkozva ismerte föl Andrásfalvy Bertalan a hagyományos paraszti tudás jelentőségét, egy ökológikus tudás és gazdálkodási gyakorlat fontosságát. Törekszik e szemlélet, a bio-diverzitáshoz hasonló kulturális sokszínűség dokumentálására és megőrzésre. Kutatásai a vízgazdálkodással és az ártéri gazdálkodással kapcsolatosan alapvető jelentőségűek. Néprajzi alapismeretekről megfogalmazott tankönyvei a kultúra egészével kapcsolatban is fontos elméleti megállapításokat tartalmaznak. Ugyanígyen jelentősek a magyar és nem-magyar identitás(ok)

megszerkesztéséről, az értékrendek különbözőségeiről írott tanulmányai. Bálint Sándorral együtt vallja, hogy „a társadalmi együttélés lényege nem a kompromisszum, hanem a harmónia” – harmónia a természettel, a társadalomban az emberekkel és harmónia az Istennel.

Tizenöt könyve és több száz tanulmánya jelent meg magyar és idegen nyelven.

A Magyar Néprajzi Társaságnak volt főtársa, alelnöke, több ciklusban elnöke. Munkásságáért számos kitüntetést kapott: Eriksson-díj (1980), Györffy István-émlékérem (1983), a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal (1994), Magyar Örökség díj (2002), Pázmány Péter-díj (2007), Prima díj (2007), a Magyar Művészeti Akadémia aranyérme (2008), Pécs Díszpolgára (2010), Széchenyi-díj (2013). Legnagyobb kitüntetés azonban a személye és munkássága irányában tanúsított szeretet és érdeklődés.

Székfoglaló előadásának címe: *A népköltészet és a népművészet mint a hagyományos népi műveltség értékrendjének tükré.*

Barna Gábor